

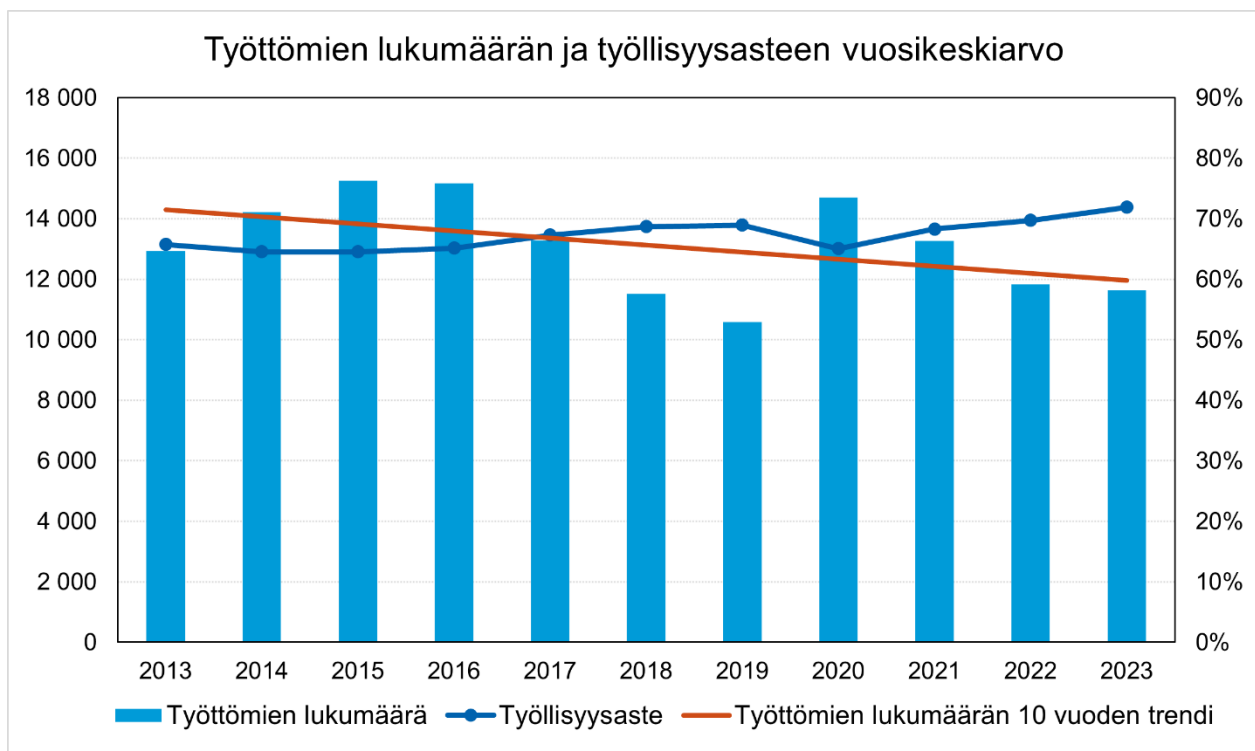
Turun kaupunginhallitukselle: Työllisyyden poliittisen muutosryhmän huomiot työllisyydenhoidon kentästä ja ilmiöistä

Tausta:

Turun kaupunki käynnisti työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen valmistelun keväällä 2022. Kaupunginhallitus asetti 7.3.2022 luottamushenkilöistä ja viranhaltioista koostuvan työllisyyspalvelujen muutosryhmän (108 §, 2655–2022). Muutosryhmän puheenjohtajana on toiminut apulaispormestari Piia Elo ja 5.9.2022 alkaen esittelijänä muutosjohtaja Pipa Turvanen. Muutosryhmän tehtävänä on ylläpitää työllisyyden kokonaiskuvaa, käynnistää toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi ja valmistautua työ- ja yrityspalveluiden uudistukseen.

Muutosryhmä on vuosien 2022–2023 aikana tarkastellut monipuolisesti Turun kaupungin työllisyyspalveluja ja muita työllisyyden parantamiseen tähtäviä toimia. Tarkastelun tulokset on koottu tähän dokumenttiin. Muutosryhmän huomioiden pohjalta on laadittu toimenpidesuosituksia. Muutosryhmä esittää, että toimenpidesuosituksia hyödynnetään Turun kaupungin osaavan työvoimaan saatavuuden ja työllisyyden edistämisen strategisten suuntaviivojen valmistelussa ja muussa työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen valmistelutyössä vuoden 2024 aikana.

Lähtökohdat:

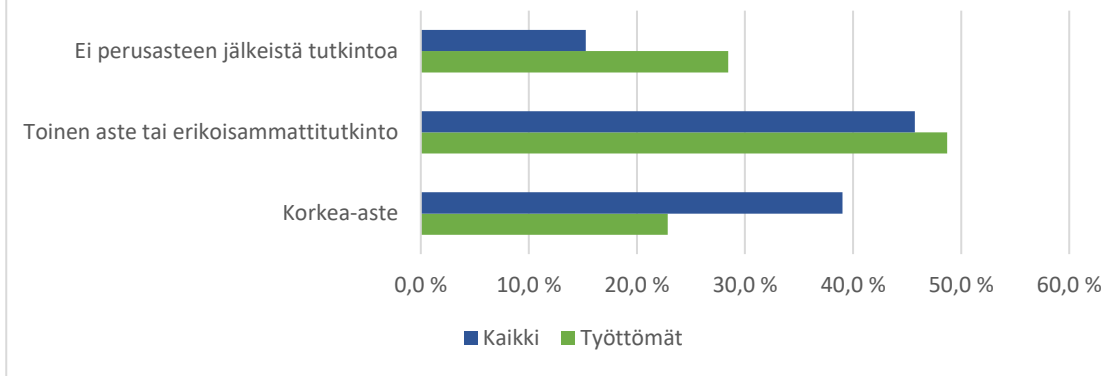

Työttömien määrä on Turussa vaihdellut voimakkaasti vuosina 2013–2023. Työttömyys on kuitenkin koko aikavälillä ollut loivassa laskussa koronapandemian aiheuttamasta äkillisestä työttömyyden kasvusta huolimatta. Myös työllisyysaste on noussut tarkastelujaksolla ja se ylitti 70 % rajapyykin vuonna 2023.

Työttömien lukumäärän vuosikeskiarvo aleni vuodesta 2021 vuoteen 2022 yli 1400 henkilöllä. Lasku jatkui Turussa lievänä myös vuonna 2023. Vuoden viimeisellä neljänneksellä työttömien määrä kääntyi kuitenkin kasvuun. Turkua ja Vantaata lukuun ottamatta suurten kaupunkien työttömyysasteen vuosikeskiarvo nousi vuonna 2023. Vuoden 2022 lopussa Turussa olleista 11 300 työttömästä 3 500 oli vaille perusasteen jälkeistä tutkintoa.

Työikäisten turkulaisten koulutustaso (31.12.2022)

Tilastokeskus, väestötietopalvelu

Hyvästä kehityskulusta huolimatta ajanjaksolla 2013–2023 pitkäaikaistyöttömien määrä on lisääntynyt yli 1 000 hengellä. Pitkäaikaistyöttömien määrän vuoden keskiarvo vuonna 2023 oli lähes 4 400. Tampereella pitkäaikaistyöttömien määrä on vuosien 2013–2023 aikana vähentynyt yli 2 200 hengellä. Toisaalta on syytä huomioida koronan jälkeinen hyvä kehitys. Vuonna 2023 pitkäaikaistyöttömien määrän vuoden keskiarvo laski noin 1 000 hengellä vuoteen 2021 verrattuna.

Myös ulkomaalaisten työttömyystilanne Turussa on ollut pitkään heikko. Tälläkin hetkellä kuudesta suurimmasta kaupungista Turussa on korkein ulkomaalaisten työttömyysaste (26 %). Osaavan työvoiman saatavuuden ja työllisyyden edistämisen näkökulmasta maahanmuutto ja kasvava muun kielisten turkulaisten määrän kasvu on kuitenkin mahdollistava. Muuttoliikkeen myötä ulkomaisen työvoiman määrä on kasvanut vuodessa 15 %. Tällä hetkellä Turun työikäisestä väestöstä muunkielisiä on noin 16 %. MDI:n ennusteen mukaan muunkielisten osuus työikäisistä on vuonna 2030 20,9 % ja vuonna 2040 jo 28,1 %. Suomenkielisten osuus Turun työikäisestä väestöstä laskee vuoteen 2040 mennessä nykyisestä 78:sta n. 67 prosenttiin ruotsinkielisten osuuden pysyessä jokseenkin ennallaan 5,5 %:ssa.

Työmarkkinatuen kuntaosuus asukasta kohti on tällä hetkellä 9,69 €. Kuudesta suurimmasta kaupungista matalampi maksuosuus on Espoossa (8,45 €) ja Tampereella (9,35 €). Korkein suhteellinen maksuosuus on Helsingissä (12,00 €).

Turku on vetovoimainen opiskelijakaupunki. Valmistuneiden opiskelijoiden pitovoimassa on kuitenkin parannettavaa. Esimerkiksi vuonna 2020 korkeakouluista valmistuneista kolmen vuoden päästä enää alle 60 % asuu Varsinais-Suomessa. Ammatilliselta toiselta asteelta valmistuneista maakuntaan jää hieman alle kolme neljäsosaa.

Muutosryhmän huomioidut ja toimenpidesuositukset:

Lakisääteisten työllisyyspalvelun siirto kuntien järjestämisvastuulle:

Työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksessa julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille. Uudistuksessa keskeistä on kuntien järjestämisvastuulle siirtyvien palvelujen kiinnittäminen osaksi muita elinvoimapalveluja. Erityisen tärkeää on yhdistää työllisyys-, yritys- ja koulutuspalvelut. Samalla itse palveluja pitää uudistaa. Palveluprosessit on rakennettava ns. puhtaalta pöydältä. Lakisääteisten palvelujen rinnalle on tuotava täysin uudenlaisia kaupungin itse tuottamia työvoiman kysynnän ja tarjonnan kestävästä kohtaantosta nopeuttavia ratkaisuja.

Palvelujen uudistamisessa on välttämätöntä huomioida kuntien kasvava työttömyysetuuksien rahoitusvastuu. Kuntien vastuu työttömyysturvan rahoituksesta alkaa nykyistä aiemmin ja kasvaa portaittain. Tämän lisäksi olennaista on, että jatkossa kuntien työttömyysetuuksien maksuosuus ei katkea palveluihin ohjaamisella. Vain työssäoloehdon täytyminen nolaa etuuskuluihin liittyvän päivälaskurin. Tämä vaikuttaa erityisesti palkkatukityöllistämiseen.

Turun kaupungissa palkkatukea on käytetty esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa, kirjastoissa ja museoissa. Vuonna 2023 tammi-marraskuun aikana palkkatukityöllistettyjä oli yhteensä 817, joista 290 työkeskuksessa. Muuttuneessa tilanteessa Turun kaupungin on tarkasteltava palkkatuen käytön edellytyksiä ja päätettävä palkkatuen käytöstä tulevaisuudessa. Joka tapauksessa jatkossa kaikkiin palkkatukijaksoihin tulisi sisältyä tukitoimet avoimille työmarkkinoille työllistämiseen.

Palvelujen uudistamisen suurin rajoite on tiedon puute asiakkaista, heidän palvelutarpeistaan ja tarjottujen palvelujen kustannusvaikuttavuudesta. Työllisyys- ja yrityspalvelujen järjestäminen ja kohdentaminen mahdollisimman tehokkaalla tavalla edellyttää seurantaa ja vaikuttavuuden mittaamista sekä omassa palvelutuotannossa että ostopalveluissa. Palveluja, joilla ei ole kysyntää ja/tai vaikuttavuutta ei jatkossa ole mahdollista tarjota.

Uudistuksen valmistelussa ja uuteen kuntapohjaiseen palvelu- ja toimintaprosessiin siirryttäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota henkilöstön osaamisen kehittämiseen.

Työnvälitys:

Työllisyyspalvelujen tärkein tehtävä on saattaa yhteen työntäjä ja työntekijä. Lakisääteinen henkilöasiakkaan palveluprosessi yhdessä työttömyysturvatehtävien ja valtion vanhentuneiden tietojärjestelmien kanssa eivät kuitenkaan ole mahdollistaneet tosiasiallisen työnvälityspalvelun tarjoamista. Lisäksi työntäjä-asiakkaiden työnvälitys on eriytetty henkilöasiakkaan palveluprosessista, mikä on osaltaan heikentänyt toimintaedellytyksiä kestävän kohtaannon edistämiseen.

Edunvalvonnassa tulee pyrkiä siihen, että henkilöasiakkaan palveluprosessin sääntelyä puretaan. Käyttövelvoitteen piiriin kuuluvien tietojärjestelmien tulee sujuvoittaa ja tehostaa työllisyyspalveluja. Digitalisaation ja erityisesti tekoälyn mahdollisuudet tulee hyödyntää täysimääräisesti.

Uusien työllisyyspalvelujen suunnittelussa työnantajien ja työnhakijoiden työnvälitys on yhdistettävä samaan palveluprosessiin. Palveluprosessin tulee olla asiakaslähtöinen ja sujuva, minkä lisäksi palvelujen tunnettuutta on parannettava. Uusien palvelujen tulee perustua työelämän tarpeisiin. Työnvälitykseen rakennettuja hyviä käytäntöjä, kuten RekryTreffejä, kannattaa jatkaa ja edelleen kehittää. Kohtaanto-ongelmien lievittämiseksi osaamisen kehittäminen esimerkiksi lyhytkoulutuksin tulee kytkeä entistä selkeämmin osaksi palveluprosessia. Asiakkuuksien hallinta tulee toteuttaa yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Etenkin ammatillisen koulutuksen opettajien työelämäyhteydet tulee hyödyntää osana työllisyidenhoitoa.

Työllisyyspalvelujen, oppilaitosten ja työnantajien yhteistyö:

Koulutuksella ja osaamisen kehittämisellä voidaan edistää osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä. Koulutukseen ohjausta on tehostettava ja työvoimakoulutukset on järjestettävä työelämälähtöisesti. Tavoitetta tukee maakuntaan rakennettava jatkuvan oppimisen ekosysteemi, jossa on mukana Varsinais-Suomen ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen lisäksi vapaa sivistystyö.

Myös ammatillisen tutkintokoulutuksen on oltava mahdollisimman vaikuttavaa työllistymisen näkökulmasta. Työllisyyspalvelujen ja oppilaitosten välisen yhteistoiminnan valmistelussa on huomioitava ammatillisen koulutuksen rahoitusuudistus, joka lisännee vaikuttavuusperusteista työllistymiseen tai korkeasteen opintoihin pääsyyn perustuvaa rahoitusosuutta.

Valmistuvien opiskelijoiden pitovoiman parantamiseen tähtäävät toimet on suunniteltava ja toteutettava koulutuksen järjestäjien sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä toimiin, jotka edistävät kansainvälisten opiskelijoiden juurtumista alueen työmarkkinoille.

Työllistymistä edistävien kustannusvaikuttavien koulutuspalvelujen, kuten oppisopimuskoulutuksen, tarjontaa on lisättävä. Asiakkuuksien hallinta tulee ulottaa koskemaan kattavasti myös muita kuin oppilaitoksissa tai muissa palveluissa olevia nuoria.

Nuorten työllisyys

Nuorten työllisyys on Turussa muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna tällä hetkellä hyvällä tasolla: nuorten työttömyysaste on Turku matalampi vain Espoossa ja Helsingissä. Työllisyys- ja yrityspalvelu-uudistuksen yhteydessä on rakennettava johtamis- ja toimintamalli nivelvaiheeseen toiselta asteelta työelämään tai jatko-opintoihin. Toimintamallin tehtävänä on varmistaa, että jokainen nuori pidetään mukana jatko-opintoihin ja/tai työelämään vievällä polulla. Malli rakennetaan yhdessä oppilaitosten, nuorten palvelujen ja hyvinvointialueen kanssa. Etenkin valmistumassa olevien tilanteen kartoittamiseen tulee oppilaitoksissa kiinnittää huomiota. Suurimmassa syrjäytymisvaarassa oleville, työelämän ja opintojen ulkopuolelle jääneille nuorille tulee varmistaa nopea pääsy heille sopiviin palveluihin.

Maahanmuuttajille ja monikielisille suunnatut palvelut

Maahanmuuttajille ja monikielisille suunnatut palvelut on organisoitava siten, että ne tukevat parhaalla mahdollisella tavalla kotoutumista, osaamisen ja erityisesti kielitaidon kehittymistä sekä työllistymistä. Tällä hetkellä tarjolla olevien kotoutumisen aikaisten palvelujen, etenkin kielikoulutusten, laatu vaihtelee. Jatkossa maahanmuuttajien ja monikielisten palvelutarpeet on tunnistettava paremmin ja työllisyys- ja kotoutumispalvelujen tulee edistää entistä enemmän työllisyyttä joko suoraan tai työllistymistä tukevan osaamisen kehittämisen keinoin. Julkisen sektorin on myös tunnistettava oma vastuunsa kotoutumisen ja juurtumisen edistäjänä mm. harjoittelupaikkojen tarjoamisen muodossa.

Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton ja kansainvälisen työnvälityksen palveluissa korostuu yhteistoiminta työnantajien, koulutuksen järjestäjien, yksityisen sektorin henkilöstöpalvelualan ja kaupungin välillä.

Pitkäaikaistyöttömyys

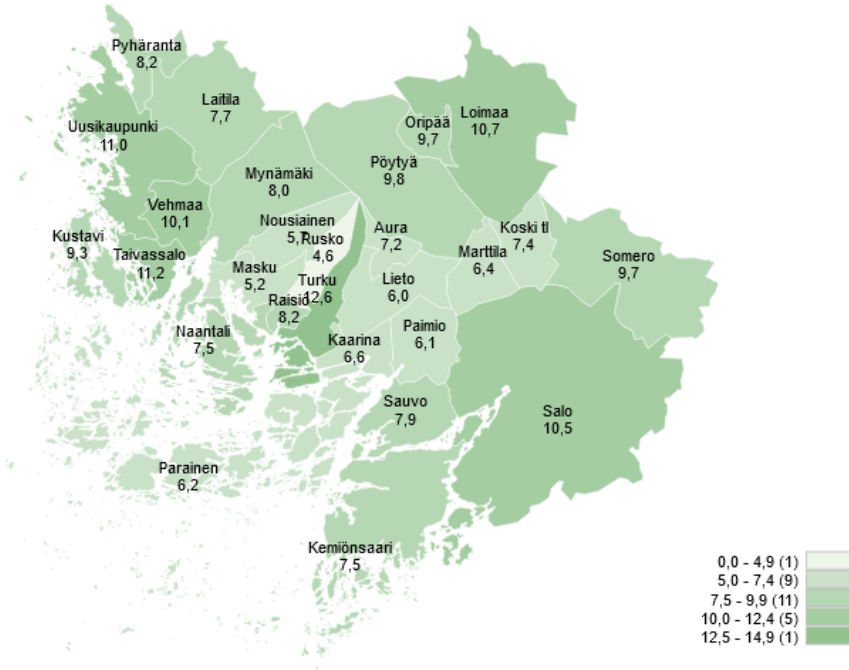
Haastavassa työmarkkina-asemassa olevien ryhmien kohdalla avoimille työmarkkinoille työllistymisen esteinä olevia koulutus- ja terveyshaasteita ei ole nykyisellä palvelurakenteella kyetty ratkaisemaan. Uusia palvelujen tarvitaan erityisesti niille pitkäaikaistyöttömille, joille avoimille työmarkkinoille työllistyminen on edelleen mahdollista. Kuntouttavan työtoiminnan vaikuttavuutta on uudistuksen yhteydessä tarkasteltava ja sen järjestämistavasta tehtävä päätös. Tosiasiallisesti työkyvyttömiä pitkäaikaistyöttömien kohdalla tavoitteena tulee olla eläkkeelle ohjaaminen.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen Varhan tarjoamissa lakisääteisissä työllisyyspalveluissa on ollut viiveitä. Ongelmat palvelujen saatavuudessa heijastuvat kaupungin maksamiin työttömyysetuusmaksuihin. Myös tiedonsaanti Varhan palvelujen piirissä olevista asiakkaista sekä näiden palvelupoluista on haastavaa. Asiakasrajapintaa ja yhteistä asiakkuuden hoitoa Varhan ja kaupungin välillä on selkeytettävä ja tehostettava. Työllisyyspalvelujen on oltava vahvasti mukana Turun kaupungin Varhaa koskevassa kokonaisedunvalvonnassa.

LIITE: Varsinais-Suomen tilannekuva

Varsinais-Suomen työ- ja elinkeinotoimistossa oli tammikuun 2024 lopussa 23 400 työtöntä työnhakijaa. Näiden osuus työvoimasta oli 10,0 %, eli 0,9 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvoa pienempi. Osuus on kasvanut prosenttiyksiköllä vuodentakaisesta. Maakunnan korkeimmat työttömyysasteet ovat Turussa (12,6 %) ja Salossa (10,5 %).

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta kunnittain

23 400 työttömän työnhakijan lisäksi Varsinais-Suomessa oli yhteensä 11 000 työhallinnon palveluissa (esimerkiksi työllistettynä, työkokeilussa tai työvoimakoulutuksessa) olevaa henkilöä. Nämä jakautuivat maakunnassa alla olevan kaavion mukaan.

PALVELUISSA Varsinais-Suomi

